

29/1

ULSTER OCH IRLAND

NORDIRLAND eller Ulster, "de sex grevskapen" i nordöst, omfattar en femtedel av ön Irlands område och nära en tredjedel av dess befolkning. Även här möter en nationalism som är väsentligen religiöst betingad. Den upp bäres inte av alla, endast av de två tredjedelar av befolkningen som är protestanter. Dessa Ulstermän känner sig som avkomlingar till de engelsmän och skottar som sedan början av 1600-talet fördes över till Irland som en bastion mot katolicismen, även om med all säkerhet inslaget av till protestantismen mer eller mindre tvångsvis överförda "irländare" är betydande. Ehuru protestanterna är uppdelade på "Church of Ireland" och presbyterianer, bildar de i förhållande till minoriteten

Nordirländs parlamentshus i Belfast.

en riktning som kan känna sig hotad och kämpande för sitt liv på grund av den katolska majoriteten i Sydirländ. Striden ger samma intensitet åt den religiösa hållningen i norr som i söder; puritanismen är utpräglad även i norr — efter skotskt mönster — men har inte drivits till samma ytterligheter (censur, förbud mot födelsekontroll, förbud mot skilsmässor) som i Sydirländ.

Den religiösa samhörigheten förbindes sålunda i norr med en mera allmän, av rasföreställningar färgad nationalism. Man är stolt över att härstamma från Skottland och England, anser sig företräda en ädel blandning av skotskt, engelskt och irländskt; i alla historieböcker framhävs att Ulstermännen, skotsk-irländarna, bildade en kärntrupp bland invandrarna till USA för två århundraden sedan och att denna "nation" givit Amerika en rad av dess mest berömda politiker under äldre tid. Därmed får Ulsternationalismen, liksom den iriska nationalismen, fästen i det förgångna och tillika en glans av stora insatser utanför det egna landet. Men de föreställningar om nationalkarakter som möter i norr är helt andra än i söder. Ulstermännen är benägna att se sig själva som blomman av skotsk och engelsk livsduglighet, med energi, fasthet, karg duktighet och buttert mod som egenskaper framför andra. För dem är Sydirländs folk veka, lätttröliga, pratsamt romantiska människor — inte riktiga karlar.

Att Ulsters majoritet vill hålla ihop med England och bevara uppdelningen av Irland, därom finns intet tvivel. Känslan av egenart och framför allt den traditionella oviljan mot katolicismen är härvid bestämmande. Men sedan uppdelningen väl genomförts har nya skäl tillkommit för dess upprätthållande. Ulster

Nordirländs premiärminister, lord Brookeborough.

med sina på export inställda fabriker och sina väldiga skeppsvarv i Belfast vill inte ha de tullmurar som skyddar den spirande sydirländska industrin mot konkurrens. Ulster är rikare och har kunnat kosta på sig en mera generös socialpolitik. Skall vi införa censur, skall vi lära oss gaeliska? frågar man indignerat i Ulster. Det finns hos majoriteten ingen tanke på att vika för Sydirländs krav; hellre slåss man, som Randolph Churchill förklarade redan för sju år sedan.

Och man har England bakom sig. Före det första världskriget tänkte sig liberala politiker möjligheten av att tvinga Ulster in i ett självstyrande Irland. Nu är något sådant uteslutet. Sydirländ är självständigt, inte bara självstyrande, Ulster har visat sin vilja att hålla fast vid England, att överge Ulster skulle vara förräderi. Från sydirländskt håll säges ofta att denna engelska attityd beror på Ulsters militära värde. Det är sant att detta värde, särskilt vid bekämpandet av ubåtarna, visade sig stort under det andra världskriget; "utan Nordirländs trohet skulle vårt öde ha blivit slaveri och död, och det ljus som nu lyser så starkt över världen skulle ha släckts", skrev Winston Churchill 1943 med tanke på läget i slutet av år 1940. Men England skulle oberoende av dessa militära hänsyn med all säkerhet garantera uppdelningen och Ulsters förening med vad som kallas moderlandet.

*

Ulsters inrikespolitik domineras av frågan om uppdelningen. Det

ojämförligt största partiet, unionisterna, samlar massan av protestanter och har som främsta programpunkt upprätthållandet av föreningen med England; detta parti kan närmast betraktas som ett annex till den brittiska högern. Det "nationalistiska" partiet, som kräver ett enigt Irland, stödes av den katolska majoriteten; inom detta parti har förslag framställts om att de valda ombuden i Ulsters parlament skulle ta säte i Sydirlands representation, men i Sydirland står man kritisk till denna plan, som skulle medföra svåra komplikationer. Denna partipolitiska situation innebär att den nordirländska demokratin inte kan fungera normalt; folket kan inte välja mellan två partier i detta ords vanliga mening, utan blott mellan den bestående statens bevarande eller upplösning. Koncentrationen på detta problem gör att ekonomiskt-socialt bestämda partier inte kan göra sig gällande. Två arbetarpartier finns visserligen, det ena mera "engelskt", det andra mera "irländskt", men deras politiska inflytande är ringa. Då det förstnämnda partiet (Northern Ireland Labour Party) vid de senaste valen, år 1949, sökte undvika ett klart ställningstagande i uppdelningsfrågan — i avsikt att vinna både protestantiska och katolska röster — led det ett förkrossande nederlag och förlorade alla sina tre platser i Belfast till unionisterna. I det engelska underhuset har unionisterna för närvarande tio platser av de tretton som tillkommer Nordirland, i Ulsters parlament är fyrtio av femtjutva representanter anhängare av föreningen med England.

I Sydirland och inom minoriteten i Ulster påstås att en stark diskriminering utövas mot katolikerna av den protestantiska majoriteten; det talas till och med om förtryck och terror. Anklagelserna är inte alldeles obefo-
ade, men ytterligt överdrivna. Vid de lokala valen tillämpas i

tskilliga fall en sådan "gerry-mandering" (valkretsgeometri) att protestanterna gynnas; det förekommer därför att en unionistmajoritet finns i kommunala organ, trots att befolkningen inom området är övervägande katolsk. Inom uppfostringsväsendet praktiseras emellertid sådana grundsatsar att de båda tävlande religionerna har praktiskt taget samma understöd från staten. Katolikerna har formellt och reellt tillträde till alla ämbeten; att de procentuellt är svagare representerade inom de "högre" yrkena torde åtminstone i huvudsak bero på att de traditionellt står på en genomsnittligt lägre ekonomisk och social nivå. Under vissa skeden har Ulsterregeringen ingripit mot organisationer som ansetts vilja med våld verka för förening med Sydirland, men talet om terror och undertryckande är orimligt; det bästa beviset härför är att minoriteten systematiskt och öppet kan agitera mot hela statsordningen och i parlamentet har en rad representanter som driver denna linje.

Hur är denna ordning möjlig, med en stark minoritet som begär landets förening med en annan stat? Svaret är att i praktiken båda parterna har klart för sig att uppdelningsproblemet inte är aktuellt och att de visar större tolerans och samarbetsvilja än de offentliga deklARATIONERNA ger vid handen. Katoliker utmännas till höga ämbeten och domarposter, trots sin "nationalism", i speciella frågor träffas överenskommelser mellan majoritet och minoritet. Ibland jämförs katolikerna-irländarna i Ulster med sudetyskarna i det forna Tjeckoslovakien och andra hårt kämpande nationella minoriteter. Sådana jämförelser är väl förståeliga, men de leder tankarna i fel riktning — man känner det inte så, handlar inte så i Ulster. Huvudorsaken till mildheten i den strid som alla talar om är väl helt enkelt det gemensamma språket.

Att majoriteten i Ulster genom att hålla fast vid områdets enhet kränker de grundsatsar som den själv uppställer gentemot Sydirland är uppenbart. I en nyligen utkommen broschyr slutade det unionistiska partiet sitt försvar för uppdelningen med orden "att inom den av lagen fastställda enheten måste majoritetens vilja

vara bestämmande". Med formuleringar som dessa kommer man förbi själva huvudproblemet, liksom då man i söder helt enkelt talar om Irlands enhet.

*

Finns någon lösning på problemet? I Sydirland talas ofta om att oförutsedda händelser och tidernas skiften kan framkalla en förändring. Det låter ju alltid säga sig. Men någon utväg att få frågan ur världen, att nå avspänning kan inte skönjas. I söder erbjuder man ett Ulster som ingår i ett enat Irland vidsträckt självstyrelse; Ulster vill emellertid ha självstyrelse under England, inte under Irland. En gränsrevision i förening med folkomflyttning, som skulle ge Sydirland de huvudsakligen katolska delarna av Ulster, är i och för sig tänkbar: den stränder dock inte bara på Ulstermajoritetens rädsla för styckning och förminskning, utan också på Sydirlands krav på hela Irland. Katolikerna i Ulster växer snabbare i antal än protestanterna (10 procent 1937—1951 mot presbyterianernas 5 procent och Church of Irelands 2 procent), och på denna väg kan, sägs det stundom, Ulster få en mot uppdelningen fiendlig majoritet — men det bör observeras att Ulsters befolkning i sin helhet växer, medan Sydirlands sakta går tillbaka och att därmed situationen på Irland i dess helhet kompliceras.

För en främling ter sig det irländska problemet som ett av samtidens mest irrationella. Irrationellt i den meningen att traditionella motsättningar, av illusioner fyllda nationalismen i så hög grad bestämmer hållningen. Det är möjligt att tiden som format dessa attityder också skall upplösa dem och att Irland skall nå lugn och avspänning oberoende av om det sker i uppdelningens eller enhetens tecken.

HERBERT TINGSTEN

(De föregående artiklarna i Herbert Tingstens nu avslutade serie från Irland har varit införda 4/1, 9/1, 16/1, 20/1 och 24/1.)